CLASS NOTES

Class:	षष्ठी	VI	Topic: एकादशः पाठः – पुष्पोत्सवः
Subject:	संस्कृतम्	SANSKRITAM	NOTE - content is prepared at home

उत्तरपुस्तिकायां (रुचिरायां) लिखत –

1. वचनानुसारं रिक्तस्थानानि पूरयत–

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
यथा–	मन्दिरे	मन्दिरयोः	मन्दिरेषु
	अवसरे	अवसरयोः	अवसरेषु
	स्थले	स्थलयोः	स्थलेषु
	दिवसे	दिवसयोः	दिवसेषु
	क्षेत्रे	क्षेत्रयोः	क्षेत्रेषु
	व्यजने	व्यजनयोः	व्यजनेषु
	पुष्पे	पुष्पयोः	पुष्पेषु

2. कोष्ठकेषु प्रदत्तशब्देषु समुचितपदं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत–

१. भारते बहवः उत्सवाः भवन्ति। (भारतम्/भारते)

२. सरोवरे मीनाः वसन्ति। (सरोवरे/सरोवरात्)

३. जनाः मन्दिरे पुष्पाणि अर्पयन्ति। (मन्दिरेण/मन्दिरे)

४. खगाः नीडेषु निवसन्ति। (नीडानि/नीडेषु)

५. छात्राः प्रयोगशालायाम् प्रयोगं कुर्वन्ति। (प्रयोगशालायाम्/प्रयोगशालायाः)

६. उद्याने पुष्पाणि विकसन्ति। (उद्यानस्य/उद्याने)

3. अधोलिखितानि पदानि आधृत्य सार्थकानि वाक्यानि रचयत–

वानराः वनेषु तरन्ति	वानराः वृक्षेषु कूर्दन्ति ।
सिंहाः वृक्षेषु नृत्यन्ति	सिंहाः वनेषु गर्जन्ति ।
मयूराः जले उत्पतन्ति	मयूराः उद्याने नृत्यन्ति ।
मत्स्याः आकाशे गर्जन्ति	मत्स्याः जले तरन्ति ।
खगाः उद्याने कूर्दन्ति	खगाः उद्याने उत्पतन्ति ।

4. प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत–

1. जनाः पुष्पव्यजनानि कुत्र अर्पयन्ति ? — जनाः पुष्पव्यजनानि योगमायामन्दिरे अर्पयन्ति ?
2. पुष्पोत्सवस्य आयोजनं कदा भवति ? — पुष्पोत्सवस्य आयोजनं ऑक्टोबरमासे भवति ?
3. अस्माकं भारतदेशः कीदृशः अस्ति ? — अस्माकं भारतदेशः उत्सवप्रियः अस्ति ?
4. पुष्पोत्सवः केन नाम्ना प्रसिद्धः अस्ति ? — पुष्पोत्सवः 'फूलवालों की सैर' इति नाम्ना प्रसिद्धः अस्ति ?
5. मेहरौलीक्षेत्रे कस्याः मन्दिरं कस्य समाधिस्थलञ्च अस्ति ?

   मेहरौलीक्षेत्रे योगमायायाः मन्दिरं बक्खियारका की इत्यस्य समाधिस्थलञ्च अस्ति ?

5. कोष्ठकेषु दत्तेषु शब्देषु उचितां विभक्तिं प्रयुज्य वाक्यानि पूरयत –

यथा– सरोवरे मीनाः सन्ति। (सरोवर)

1. तडागे कच्छपाः भ्रमन्ति। (तडाग)
2. शिविरे सैनिकाः सन्ति। (शिविर)
3. यानानि राजमार्गे चलन्ति। (राजमार्ग)
4. धरायाम् रत्नानि सन्ति। (धरा)
5. बालाः क्रीडाक्षेत्रे क्रीडन्ति। (क्रीडाक्षेत्र)

6. मञ्जूषातः पदानि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत–

पुष्पेषु, गङ्गायाम्, विद्यालये, वृक्षयोः, उद्यानेषु ।

1. वयं विद्यालये पठामः।
2. जनाः उद्यानेषु भ्रमन्ति।
3. गङ्गायाम् नौकाः सन्ति।
4. पुष्पेषु भ्रमराः गुञ्जन्ति।
5. वृक्षयोः फलानि पक्वानि सन्ति।

CLASS NOTES

Class:	षष्ठी	VI	Topic: द्वादशः पाठः – दशमः त्वम् असि NOTE - content is prepared at home
Subject:	संस्कृतम्	SANSKRITAM	

उत्तरपुस्तिकायां (रुचिरायां) लिखत –

१. उच्चारणं कुरुत–

पुँल्लिङ्गे	स्त्रीलिङ्गे	नपुंसकलिङ्गे
एकः	एका	एकम्
द्वौ	द्वे	द्वे
त्रयः	तिस्रः	त्रीणि
चत्वारः	चतस्रः	चत्वारि
पञ्च	पञ्च	पञ्च
षट्	षट्	षट्
सप्त	सप्त	सप्त
अष्ट	अष्ट	अष्ट
नव	नव	नव
दश	दश	दश

२. प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत –

१. कति बालकाः स्नानाय अगच्छन्?
२. ते स्नानाय कुत्र अगच्छन्?
३. ते कं निश्चयम् अकुर्वन्?

४. मार्गे कः आगच्छत्?

५. पथिकः किम् अवदत्?

३. शुद्धकथनानां समक्षम् ✓ इति अशुद्धकथनानां समक्षं (×)कुरुत –

1.	दशबालकाः स्नानाय अगच्छन्।	✓
2.	सर्वे वाटिकायाम् अभ्रमन्।	×
3.	ते वस्तुतः नव बालकाः एव आसन्।	×
4.	बालकः स्वं न अगणयत्।	✓
5.	एकः बालकः नद्यां मग्नः।	×
6.	ते सुखिताः तूष्णीम् अतिष्ठन्।	×
7.	कोऽपि पथिकः न आगच्छत्।	×
8.	नायकः अवदत्- दशमः त्वम् असि इति।	×
9.	ते सर्वे प्रहृष्टाः भूत्वा गृहम् अगच्छन्।	✓

४. मञ्जूषातः शब्दान् चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत –

गणयित्वा, श्रुत्वा, दृष्ट्वा, कृत्वा, गृहीत्वा, तीर्त्वा ।

ते बालकाः ....नद्याः उत्तीर्णाः ।

पथिकः बालकान् दुःखितान् .... अपृच्छत् ।

पुस्तकानि .... विद्यालयं गच्छ ।

पथिकस्य वचनं .... सर्वे प्रमुदिताः गृहम् अगच्छन् ।

पथिकः बालकान् .... अकथयत् दशमः त्वम् असि ।

मोहनः कार्यं .... गृहं गच्छति।

५. चित्राणि दृष्ट्वा संख्यां लिखत –

अष्ट कन्दुकानि ।	तिस्रः चटकाः ।	एकम् पुस्तकम् ।	द्वौ मयूरौ ।
द्वे बालिके ।	षट् तालाः ।	पञ्च कपोताः ।	दश पत्राणि ।

CLASS NOTES

Class:	षष्ठी	VI	Topic: त्रयोदशः पाठः – विमानयानं रचयाम NOTE - content is prepared at home
Subject:	संस्कृतम्	SANSKRITAM	

उत्तरपुस्तिकायां (रुचिरायां) लिखत –

२. कोष्ठकान्तर्गतेषु शब्देषु तृतीया-विभक्तिं योजयित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत-

यथा-नभः चन्द्रेण शोभते। (चन्द्र)

1. सा विमलेन जलेन मुखं प्रक्षालयति। (विमल)
2. राघवः विमानयानेन विहरति। (विमानयान)
3. कण्ठः मौक्तिकहारेण शोभते। (मौक्तिकहार)
4. नभः सूर्येण प्रकाशते। (सूर्य)
5. पर्वतशिखरम् अम्बुदमालया आकर्षकं दृश्यते। (अम्बुदमाला)

३. भिन्नवर्गस्य पदं चिनुत –

	भिन्नवर्गः
यथा – सूर्यः, चन्द्रः, अम्बुदः, शुक्रः।	अम्बुदः
पत्राणि, पुष्पाणि, फलानि, मित्राणि ।	मित्राणि
जलचरः, खेचरः, भूचरः, निशाचरः ।	निशाचरः
गावः, सिंहाः, कच्छपाः, गजाः ।	कच्छपाः
मयूराः, चटकाः, शुकाः, मण्डूकाः ।	मण्डूकाः
पुस्तकालयः, श्यामपट्टः, प्राचार्यः, सौचिकः ।	सौचिकः
लेखनी, पुस्तिका, अध्यापिका, अजा ।	अजा

४. प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत –

1. के वायुयानं रचयन्ति ? — बालकाः वायुयानं रचयन्ति ।
2. वायुयानं कं-कं क्रान्त्वा उपरि गच्छति ? — वायुयानं उन्नतवृक्षं तुङ्गं भवनं क्रान्त्वा उपरि गच्छति ।
3. वयं कीदृशं सोपानं रचयाम ? — वयं हिमवन्तं सोपानं रचयाम ।
4. वयं कस्मिन् लोके प्रविशाम ? — वयं चन्द्रलोकं प्रविशाम ।
5. आकाशे काः चित्वा मौक्तिकहारं रचयाम ? — आकाशे ताराः चित्वा मौक्तिकहारं रचयाम ।
6. केषां गृहेषु हर्षं जनयाम ? — कृषिकाणां गृहेषु हर्षं जनयाम ।

५. विलोमपदानि योजयत –

उन्नतः	पृथिव्याम्	उन्नतः	अवनतः
गगने	असुन्दरः	गगने	पृथिव्याम्
सुन्दरः	अवनतः	सुन्दरः	असुन्दरः
चित्वा	शोकः	चित्वा	विकीर्य
दुःखी	विकीर्य	दुःखी	सुखी
हर्षः	शोकः	हर्षः	शोकः

६. समुचितैः पदैः रिक्तस्थनानि पूरयत-

विभक्तिः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	भानुः	भानू	भानवः
द्वितीया	गुरुम्	गुरू	गुरून्
तृतीया	पशुना	पशुभ्याम्	पशुभिः
चतुर्थी	साध्वे	साधुभ्याम्	साधुभ्यः
पञ्चमी	वटोः	वटुभ्याम्	वटुभ्यः
षष्ठी	गुरोः	गुर्वोः	गुरूणाम्
सप्तमी	शिशौ	शिश्वोः	शिशुषु
सम्बोधन	हे विष्णो!	हे विष्णू!	हे विष्णवः

७. पर्याय-पदानि योजयत-

गगने	जलदः	गगने	आकाशे
विमले	निशाकरः	विमले	निर्मले
चन्द्रः	आकाशे	चन्द्रः	निशाकरः
सूर्यः	निर्मले	सूर्यः	दिवाकरः
अम्बुदः	दिवाकरः	अम्बुदः	जलदः